ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА–ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

АРХИТЕКТУРА ФАКУЛЬТЕТИ
«Архитектура муҳитлари дизайни» кафедраси

5210900 – «Дизайн» йўналиши бўйича
бакалавр диплом лойиҳа ишининг

ТУШУНТИРИШ ХАТИ

Мавзу:**ТОШКЕНТ ШАҲАР УЧТЕПА ТУМАНИДАГИ ГЎЗАЛЛИК САЛОНИНИНГ ДИЗАЙНИ, АРХИТЕКТУРА ЕЧИМИ**

Битирувчи:______Расулов Асилжон___________________
(имзо, Ф.И.Ш.)

Раҳбар:_________доц.Саидов А.А _________________________
(имзо, Ф.И.Ш.)

Консультант:__Мухамаджонов К.Х_____________________
(имзо, Ф.И.Ш.)

Тошкент – 2012

КИРИШ

1991 йил 31 август ЎзбекистонРеспубликасиПрезиденти И.А Каримов томониданЎзбекистонРеспубликасимустақилдебэълонқилинди. Мустақилликнингбиринчикуниданоқмустақилреспубликамизнитараққиётйўлинибосқичма-босқичривожлантирибборишрежасини президент томониданмукаммалэтибтузибберилдива режаасосидаамалгаоширибкелинмоқда. Мустақилликаэришганимизданбуёнўтган20йилдавомидабарчасоҳалардаюксалишларкўзгаташланмоқда.

Буреспубликамиздафуқароларнингюксаксавияларининг, маънавийвамаданийўсишдавашубиланбиргаижтимоийвамаданийюксалишдакўзгаташланмоқда. 20 йилдавомидахалқфаравонлигийўлидакаттаишларамалгаоширилди. Шуларданэнгасосийсифуқароларнингижтимоийҳимояси, ўтишдавридагиэнгмуҳиммасалаэтиболинди.

Ҳарқандайдемократикжамиятдабўлганидекбизнингёшмамалакатимиздаҳамқонунустуворлигитаъминланди. Тараққиётнингасосий 5 та тамойиласосидабелгилабберилди.

20 йилдавомидахалқнингсаломатлиги, ижтимоиймуҳофазаси, қарияларҳурмативаёшларнингбилимсавияларинидунёёшларисавиясигакўтаришйўлидақаторқарорларқабулқилиндиваҳаётгатадбиқэтибкелмоқда. Мисол учун 20 йил давомида коллежлар қурилиши, мактаб, билим масканларини таъмирлаш ишлари амалга оширилди. Дунё иқтисодий кризисини бошидан кечираётган бир вақтда Республикамизда ҳар соҳада ривожланишни кузатиш мумкин. Шундай даврда презд.И.А.Каримов томонидан 2009 йилни «Қишлоқ тараққиёти йили» деб, 2010 йилни «Баркамол авлод йили» деб, 2011 йилни «Хусусий тадбиркорлик» деб, 2012 йилни «Мустаҳкам оила» деб эълон қилиниши биз ёшларга билдирилган катта ишонч ва маъсулиятдир.

Шу ўтган 20 йил давомида архитектура ва дизайн соҳасига катта аҳамият берилиб ва шахсан президентнинг ўзлари бош бўлиб шаҳарларимиз кўркига

кўрк кўшиб турган кўпгина обидалар қайта тикланди ва янгилари барпо этилди. Бунга мисол этиб биргина пойтахт Тошкент шаҳрида қурилган бинолар ва кўчалар, Самарқанд, Қарши ва бошқа вилоятлар ёдгорликлари таъмирланганлигининг ўзи яққол кўрсатиб турибди.

Мустаққиллик туфайли Ўзбекистон Республикаси ўзининг иқтисодий тараққиёти йўлидан олдинлаб борар экан, ички ва ташқи сиёсатдаги илғор давлатлар билан мустахкам алоқалар олиб борилмоқда. Илғор давлатларнинг тажирибасидан унумли фойдаланиш, шунинг баробарида ички товар базасини кенгайтириш каби ишлар изчил олиб борилмоқда. Мамлакатимиз ички ва ташқи сиёсатининг реал ривожланиб боришининг таъсири авваламбор халқнинг турмуш тарзида намоён бўлиши керак.

Ҳар қандай кашфиётнинг ҳам ўтмиши, ҳозирги куни ва келажаги мавжуд бўлгани каби архитектура ҳам ўзининг борлиги ҳам бундан мустасно эмас. Жаҳон цивилизацияси қандай ривожланганидан қатъий назар Ўрта Осиё давлатлатлари ичида Ўзбекистон ўзининг дунёга машҳур бўлган цивилизацияси ва яна айниқса архитектураси билан даққатга сазовордир. Бу кунги архитектурамиз ҳам ўзига хослиги билан дунё архитектарси ичида ажралиб туради. Бунга сабаб ўзбек халқининг минг йиллаб асраб авайлаб келаётган архитектура анъаналари ҳозирги кунда ҳам давом этаётганидир.

Ўзбекистон Республикаси мустақиллика эришгандан сўнг бошқа соҳаларда бўлгани каби меъморчиликда ҳам катта ўзгаришлар рўй берди.

Худудларнинг меъморий-лойиҳавий қурилиши бўйича бош планлари ишлаб чиқилишини таъминлаш, минтақаларнинг иқлими, демографик ҳолати ва бошқа шарт-шароитларини ҳисобга олган ҳолда, қишлоқ уйлари ва ижтимоий иншоотларнинг унификация қилинган намунавий лойиҳаларини тайёрлаш даркор.

Бу вазифаларни бажариш учун махсус “Ўзшаҳарсозлик ЛИТИ”ДУК, Ташгипрогор лойиҳа-тадқиқот институти ташкил этилди. Ушбу муассасанинг тўлақонли фаолият бошлашини тезлаштириш, уни юқори

малакали кадрлар билан мустахкамлаш ва уларнинг олдига аниқ ва равшан
вазифалар қўйиш керакки, архитектура бош планлари ва намунавий лойиҳалар бўйича ишлаш имкониятига эга бўлишимиз лозим.

Табиийки янги қурилишларни замонавий қурилиш материаллари ва конструкцияларсиз тасаввур қилиб бўлмайди.

Жумладан менинг диплом лойиҳа мавзуси “Тошкент шаҳар Учтепа туманидаги гўзаллик салонининг дизайн, архитектура, ечими ” ҳозирги замон талабларига жавоб берадиган архитектура ва дизайн ечимини амалга оширишга ҳаракат қилдим.

АРХИТЕКТУРА

Гўзаллик салони:

1. Аёллар салони– 30 $м^2$
2. Аёлллар салонининг фоеиси: -28$м^2$
3. Маникюр, педикюр – 11$м^2$
4. Мижозлар учун санузель – 2,7 $м^2$
5. Косметолог хонаси – 17 $м^2$
6. Дам олиш хонаси – 13$м^2$
7. Ҳисоблаш бўлими – 17$м^2$
8. Гардероб санузель директор учун - 14$м^2$
9. Ходимлар учун дам олиш хонаси – 17 кв $м^2$
10. Хужра – 11 $квм^2$

1. Эркаклар салони – 30м^2
2. Эркаклар салонининг фоеиси: -28м^2
3. Педикюр- 11м^2
4. Косметолог хонаси – 17 м^2
5. Мижозлар учун санузель – 2,7 м^2
6. Дам олиш хонаси – 5,5 м^2
7. Директор хонаси 13м^2
8. Ҳисоблаш бўлими – 17м^2
9. Гардероб санузель директор учун - 14м^2
10. Гардероб санузель ходимлар учун - 14м^2
11. Ходимлар учун дам олиш хонаси – 17 кв м^2
12. Хужра – 11 квм^2

Магазин

1. Аёллар кийими дўкони, фойеси – 90 $м^2$
2. Аёллар кийим зали- 20$м^2$
3. Аёллар бош кийим, пойафзал зали - 20 $м^2$
4. Аёллар сумкаси зали - 10$м^2$
5. Эркаклар кийимидўкони, фоейиси -90 $м^2$
6. Эркаклар оптика зали – 20$м^2$
7. Эркаклар кийими зали (костюм-шимлар) - 20$м^2$
8. Эркаклар бош кийим, пойафзал зали - 10 $м^2$

Бош тарҳ ечими

Архитектуравий лойиҳа қисмини яратишда умумий тушунча ҳосил қилиб, бунда асосан: лойиҳалаштирилаётган биноларнинг типологик, конструктив ва архитектуравий ечимини ҳал этилди.

Бинони лойиҳалашда қурилиш меъёрий коидаларига (ҚМҚ) риоя қилинди. Бинонингархитектуравийечимиунингтуриниаксэтибтуришнива эксплуатация учунқулайбўлишилозим.

Лойиҳаишинибажаришгакиришишданолдинадабиётлар,назарийматериалларнингмазмунибилантўлиқтанишибчиқишмақсадгамувофиқбўлади.

Лойиҳаишинибажаришдамавжудбиноларвалойиҳаларбилантанишишитопшириқнибажаришдаамалийёрдамбўлади.

Юқоридаайтибўтилгандеклойиҳатаркибибилантанишгандансўнг, унингмоҳиятиватипологиясиниўрганибчиқилади. Бинонингхоналарини шундайлойиҳалашикеракки, улар хизматкўрсатувчиходимларвафойдаланувчиларгаҳартомонламақулайвақурилишмеъёрларигариояқилганҳолдатартиббиланжойлашишинитаъминлашишарт.

Бинонилойиҳалашдатарз, тарх, перспектива ваумумийкомпозиционкўринишэскизларини комплекс ечишгауриниш мақсадга мувофиқ.

Мен лойиҳалашга таклиф этаётган Гўзалик салони ва Кийим дўкони Тошкент шаҳар Учтепа туманидаги Лутфий кўчасида жойлашган.

Объект худуди шимолий томондан автомобиллар йўли ўтади. Бу йўл катта бўлиб транспорт билан ажратиб туради.

Бу худудни кўздан кечирар эканман, бинонинг кўриниши бир йўналишда бўлмаганлиги учун шу 4 қаватли турар жой биносининг биринчи қаватини реконструкциявий таклиф беришга киришдим. Таклиф қилинаётган

бинонинг умумий майдони – 900 м^2. Объект тарх ҳажми узун тўртбурчак шаклда.

Қонструктив асосида объект лентасимон пойдеворда 4.8 х 4.8 шагда ечилган. Шу объектнинг енгил конструкция ёрдамида ишланган. Қайта реконструкция қилинаётган объектнинг турар жой биносининг пойдеворига оғирлиги тушмасилиги ҳисобга олинган. Енгил темир бетон конструкция қўлланилган. Коллоналарни (устуннларни) енгил темир-бетонли арматурадан бўлади. Бу ердаги қўлайлик объектнинг коллоноларини қайта ечим-йиғиш мумкин. Зиналар монолит темир-бетон, плитка. Тўсиқлар – енгил темир/бетон ва ғишт. Том эса енгил фермадан иборат. (обрешетка, тахта, лой сувоқ) Том қопламаси тунука.

Томнинг бетон копламани лой сувоқ билан ёпишдан мақсад объектга оғирлиги тушмаслиги, иссиқ сақлаши, совуқ ва намликни ўтказмаслиги, пойдеворга зарар етказмасилиги.

Деворлар- ғиштли ва гипскартон билан қопланади.

Пол – кафель, паркет

Ойналар- алюмин ром, витраж ойна

Эшиклар – ламинат, ойна

Деворнинг ташқи безаги – кафель, алюкобонд, гранит

Деворнинг ички безаги -фактурали штукатурка

Шифт – гипсокартон, бўёқлар

Бинонинг композицион ечими қаватлар баландлиги ўзгариши билан парапет ёрдамида умумий шаклга бўсиндирилган.

<u>*Концепция:*</u> инсоннинг замонавий яшаш образи шакллантириш, гармоник муҳитни яратиш

<u>*Асосий ашёлар:*</u> кийим, соч турмаги, макияж, дам олиш информация олиш

<u>*Архитектуравий концепция шакли:*</u> турар жой биноси, максимал ландшафт киритилган, тархнинг асосидан келиб чиқиб худудга жавоб берадиган тарх-хажм ечилган.

Ландшафт дизайни: Ички муҳитдан келиб чиқиб композцион муҳит ташкил этилган.

БАДИИЙ ДИЗАЙН ЕЧИМИ

Бош тархнинг бадиий ечими

Бош тахрнинг бадиий ечими ҳар томонлама қулай ва ихчам қилиб лойиҳаланган. “Гўзаллик салони ва магазин” 4 қаватли турар жой биносининг 1 қаватида жойлашган бўлиб, бу ерда аҳолини зич жойда жойлашганлигини инобатга олган ҳолда, у ерда маданий хордиқ чиқариш учун ҳамма шароитлар мавжуд. “Гўзалик салони ва магазин” ҳар тарафида арчалар, турли туман гуллар, бутасимон арчалар композициялар ўз ифодасини топган.

Бинонинг олд тарафида катта дарахтлар ўсганлиги сабабли, бинони манзарага боғлаган ҳолда реконструкция қилинди.Автомобилда келувчи мижозлар учун тўхташ жойи ҳам ажратилган. Майдоннинг ўрта қисмида кичкина фавворалар жойлаштирилган, юриш йўлакчаларига плиталар ётқизилган, баъзи жойлари асфалт қилинган. Майдонинг атрофи замонавий талабларга жавоб берадиган ҳолда ўт билан қопланган. Фаввориннинг атрофига арчанинг экишда мақсад манзаравий кўринишдаги чирой бах этиш.

Бинонинг тарх ечими

Бинонинг тарх ечими *Модерн усулда* (стилда) ифодаланган бўлиб, ҳозирги давр талабларини ҳисобга олган ҳолда лойиҳалаштирилган. Шу усул тўғрисида озгина тўхталиб ўтамиз. Ҳозирги кунда турар жой биноларининг пастки қисмида турли усулда (стилда) объектлар магазин, кийим-кеча дўконлар ва салонлар қайта реконструкция қилинмоқда. Айрим ҳолда бу объектлар кераксиз безаклар ишлатилмоқда Шуни ҳисобга олиб мен ўзим таклиф этаётган объектимни Модерни усулида таклиф бердим.

Бинонинг меъморий режалашда маълум шарт-шароитларни ҳисобга олган ҳолда ихчам, кўримли қилиб қурилган. Бинонинг рангини, бино билан ўзаро уйғунлаштиришга ҳаракат қилинган ва ортиқча ранг ишлатилмаган. Бионинг безагига табиий гранит, тошлардан фойдаланилган.

Бинога табиий ёруғлик яхши тушиши учун ойналар (витраж ойна) қулай қилиб ўрнатилган.

Ландшафт архитектураси ва дизайни, унинг муҳим тармоғи ҳисобланган боғ-истироҳатчилик санъатининг ўзига хос ёрқин хусусияти – бу уларни намоён қилишда қўлланиладиган “қурилиш материаллари”дир. Булар сафига энг аввало ўсимликлар дунёси, сув дунёси, ер тошлар ва умуман жой рельефининг барча хусусиятлари киради. Айнан шу материаллар очиқ фазовий муҳитни шакллантиришда асосий манба ҳисобланади. Анъанавий қурилиш материаллари очиқ муҳитни шакллантиришда муҳим бўлсада, бироқ ёрдамчи рол ўйнайди. Ландшафт меъмори гўё тирик табиат билан ишлаётгандек бўлади, асосан шу табиат элементларидан фойдаланиб инсон эҳтиёжи учун муҳит яратади. Бунда у табиий элементлар ва атроф муҳитга иложи борича кам таъсир кўрсатишга ҳаракат қилади.

Бино хоналарининг бадиий ечими

Хоналарнинг ички манзараси уни қуршаб турган ташқи муҳит билан боғлиқ. Жазирама ёз кунларида ташқаридаги салқин ҳаво ичкарига кириши мақсадида, хонани иссиб кетмаслигини олдини олиб катта ойналар (витраж) қўйилган.

Ички хоналарнинг безаги Модерн услубда ечишга ҳаракат қилинган. Деворлар гипсокартон, турли туман элеменлар тузилиб, боғланган. Ҳоналарнинг ранглари инсонларнинг руҳиятига нохуш таъсир қилмаслиги учун ёрқин ранглар танланган. Хоналар янада ёруғ ва катта бўлиб кўриниши учун кўп чироқлардан фойдаланилган. Шифт оқ рангда безатилган

Хона деворларининг баъзи деворларига фойдаланиш учун мослаб ишлов берилган, баъзи жойларда уларнинг хона безак беришни мўлжаллаб, кўркам қилиб ишланган.

Баъзи хона деворларига ҳар хил расмлар туширилган ва чизилган. Шифтлари эса модерн услубда ишланган. Хоналар инсонларга жуда қулай, ортиқча буюмларсиз шарт-шароитлари билан безатилган.

Кучли руҳий восита бўлмиш ранглар ҳам ёрқин руҳиятни кўтарувчи иссиқ ва совуқ рангларни бир-бири билан уйғунлаштириб ишланган. Баъзи хоналарда 2-3 хил ранглардан фойдаланилган. Хусусан, ёруғ оламнинг фонийлиги борасидаги фалсафа билан боғлиқ талқинлар ўзгача қизиқиш касб этади. Масалан: гуллаган боғ рамзини ҳаётнинг гўзаллиги, бахт, фаровонлик каби сифатларга боғланган. Тўлқинли ўсимлик пояси тинимсиз, ижод ва табиат таровоти, тўлқинлар, шиддатли ҳаёт оқими, гул эса ёруғ олам гўзаллиги, бу гўзалликнинг гул умри сингари ўткинчилиги ва ҳокозо ифодаларни англатган.

Хоналарнинг ички қисмларини безашда оддийлик, безак ишларида янгича талқинлар пайдо бўлди. Тасвирни ижро этишда ҳам сифат

ўзгаришлари кўзга ташланади, ортиқча безаклар йўқотилди, бўёқ ранглари ёрқин тус ол

ЭКОЛОГИЯ БЎЛИМИ

Тошкент шаҳар Учтепа тумани Лутфий кўчасида жойлашган тўрт қаватли турар жой биносининг биринчи қаватининг реконструкция лойиҳасининг экологияси. Реконструкция қилинаётган лойиҳа ишим шимолий қисмда жойлашган. Бу ерда баланд дарахтлар, бутасимон арчалар кўп ва зич жойлаштирилган. Иқлими мўътадил бўлади. Ёз кунларда ҳам бу ерлар салқин баҳоводир. Тўрт қаватли бинонинг биринчи қаватида жойлашган "Гўзалик салони ва магазин" реконструкция қилиш яшил экинларга ва турар жой биносига зарар етказмайди. Шунингдек атроф муҳитга чанг ва бошқа ифлосликлар чиқарилмайди. Бинонинг бузилмаслигини кўзда тутиб, объект яқинида ишлаб чиқариш корхоналар йўқ. Шу сабабли инсонлар соғлиғига зарарсиздир ва атроф муҳит зарарли чиқиндилар билан ифлосланмайди.

Реконструкция қилинаётган бинонинг атрофига манзарали дарахтлар, инсон соғлиғига зарарсиз бўлган турли хилдаги гуллар ва арчалардан фойдаланилган. Иссиқ кунларда бинонинг атрофини салқинлаштириш мақсадида декоратив фаввора жойлаштирилган. Бу фаввoрадан келаётган сув инсонларга ҳаётига зарарсиздир, чунки фаввoрага келаётган сув ер остидан олинган бўлиб, тозалаш мосламаси (фильтр) ёрдамида юқорига чиқарилади.

Қурилиш вақтида қулай муҳитни яратиш мақсадида ташкил этилган майдон баландлиги уч метрлик девор, совуқ сув, сув узатувчи қувурлар, электр, радио ва алоқа тармоқлари, электр тақсимлагич, хожатхона, ювиниш хоналари, овқат чиқиндилари учун копокоғи маҳкам ёпиладиган қути ва ахлат қути билан таъминланган. Буларнинг барчаси санитария меъёрлари ва қоидаларига риоя қилган ҳолда ўрнатилган.

Қурилиш материаллари экологик тоза ёки ўзидан зарарли моддаларни чиқармайди. Қурилиш ва таъмирлаш учун хавфсиз, экологияда кам таъсир этувчи материалларни танлаш лозим деб ўйлайман. Шу сабабли

реконструкция қилинаётган бинонинг қурилиш материалларидан танлаётганда инсон соғлиғига, атроф муҳити ва экологиясига таъсир қилмайдиган гранит ва кафелдан фойдаландим.

Кўпроқ табиий экологик қурилиш материалларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқ, чунки қадимда инсонлар экологик табиий материалдан фойдаланишга ҳаракат қилишган.

Мен лойиҳалаётган ишимда асосан табиий қурилиш материалардан-бетон, ғишт, ойна ва бошқалардан фойдаланишга ҳаракат қилдим. Шунингдек қурилиш вақтида ишчиларга қулайлик яратиш ва уларнинг хавфсизлиги таъминлаш мақсадида қуйидагиларга эътибор қаратилган:

Ишчилар учун вақтинчалик ечиниб кийиниш, дам олиш учун махсус вагончалар ажратилган бўлиб, умумий канализация, сув таъминоти ва электр таъминоти билан таъминланган. Ишчилар махсус ҳимоя воситалари билан таъминланишга эътибор берилган.

Гранит. Магматик тог жинсини кремнийга жуда бой. Энг куп таркалганказилмабойлиги. Купинча гранит структураси кристалл куринишда. Гранитнингфизикавийва механик хусусиятларимустахкамкурилишашёсидир. Гранитнингмустахкамлиги, гузаллиги (хусусиятинисилликлашнингосонлиги, толаларинингранглари, товланишиузигаярашагузалкуринишгаэга). Бухусусиятларгранитнингэнгкеракликурилишашёсиэканлигиниасосанбинофа сатидакоплашдаишлатилади.

Табиийтошунданестетиктабиийрангларжилосимавжуд.

Мустахкамликдаражасига кура унгатенгкеладиганийук. Унданасосан фасад хамдаинтерьернипардозлашдажудакенгфойдаланилади. Гранит сувданва температура тушибкутарилишиданаслокуркмайди. Ёгхамданефтмахсулотлари гранит юзасигасингмайди.

Кора кафел. Кора кафеласосанбино ичига, яниинтерьерга, ташки фасадгаишлатилади. Кора кафеласосансополдантайёрланиб, устигаялтирок шиша, турлихилбезакларберилади. Мен фасадгаишлатишимданмаксадиссиквасовуккакаршимустахкам, узиданхечкандайзарарлимоддаларажратмайди.
Хозиргикунгакелибкафелнингшакллари, усткибезаклари, тайёрланишжараёнлариянадаривожланибкетди.
Бунданташкарикафелдандеворваполларгабезакберишдахамфойдаланилади.
Хозиргикунгакелибсувхавзаларинибезашдахамкафелгаталабкупаймокда.

Гипсокартон.Гипсокартонхозиргикунгакелибэнгкулай, текисвачиройлибезакбериладиганкурилишвоситаси. Гипсокартонёнгингавасувгабардошли. Унингтайёрланишжараёниохаквагипсгакартоннижипслаштиришоркалитайёрланади. Хозирдагипсокартондантурлийуналишлардафойдаланилмокда. Масалан: ташки фасадга, шифларга, деворларгахамдаораёпмадахамфойдаланилмокда. Узиданхечкандайзарарлимоддаларажратмайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. И.А. Каримов. “Юксак маънавият енгилмас куч” Т.: “Ўзбекистон”, 2009й
2. С.С.Ожегов., А.С. Ўролов., К.Ж Рахимов “Ландшафт архитектураси ва дизайни”. Самарқанд, 2003 й.
3. Адилова Л.А. Ландшафт архитектураси. Тошкент, 2009 й.
4. Справочникпроектировщика М.: 1996 г.
5. Архитектура общественных зданий. М.: Стройиздат, 1998 г.
6. Жирнов А.Д. Искусство паркостроения. Львов. Высшая школа,1977г.

Фойдаланилган адабиёт:

www. google.ru “Ўзбекистон экологияси”

www. google.ru “Тошкент шаҳар экологияси”